

ЗІ СЛАНИ — ДО НОВИНИ

Розпочинаємо публікацію млинівчанина Семена Капраля про історію колоністів із Новин Чеських, котрі прибули на українську землю з чеського краю Слани. Семен Іванович, як невтомний пошуковець скарбів, по крупинці задокументував відомості про історію переселенців із Чехії і, врешті, його праця увінчалася доробком, який пропонуємо увазі читачів районки.

НОВИНИ ДО 1947 РОКУ

Відомо, що перші чеські колоністи прибули на територію тодішньої Волинської губернії і осіли в селі Людгардівка (тепер Зелений Гай Дубенського району) ще у 1863 році. Правда, дослідниками встановлені випадки поселення тут чехів вже після їх поразки при Білій Горі в битві з австрійцями у 1620 році.

Стимулом для масового переселення чехів послужили етнографічна виставка і Слов'янський з'їзд, що відбулися в Москві у 1867 році. Чеську делегацію (24 члени) тоді очолювали Франтішек Палацьки та Франтішек Л.Рієгер. При цій нагоді Ф.Палацьки вів розмову з членом Російського сільськогосподарського Союзу Н.А.Жеребцовим і, крім іншого, торкнувся питання можливості орієнтації чехів на еміграцію не в Америку, а в Південно-Західну Росію, тобто на заселення земель Західної України (Волині) чеськими колоністами. Це саме питання обговорював і Ф.Л.Рієгер 12 липня на засіданні Російського Географічного товариства якраз після ухвалення так званого Грудневого статуту в 1867 році і узаконення вільного переселення.

Тому чеська еміграція стала масовим явищем.

Романтичний початок має прелюдія історії заснування чеського поселення на Волині, названого пізніше Новини Чеські в честь його засновників (існує як село Новини Млинівського району Рівненської області. Відстань від райцентру – 12 км. На початок 2006 р. господарств – 103, населення – 215 осіб).

...Франтішек Лешак був музикантом. А тоді було у звичаї, коли самодіяльні музиканти невеликими капелами їздили по світі, добиралися до Польщі, а потім і в Україну. Вони грали в багатих маєтках шляхетним родинам, де ними були дуже задоволені, їх рекомендували знайомим. Додому в Чехію музиканти завжди поверталися з чималим заробітком. Проте цим людям жилося важко. І вони шукали вихід із нелегкого життя.

Коли в Чехії поширилася звістка про переселення в Україну, земляки доручили вже бувалому Ф.Лешаку поїхати і взнати реальні можливості переселення та умови поселення на Волині.

Отже, обраний посланець Франтішек Лешак у товаристві Франтішека Валера і Яна Вокача поїхали і про все довідались...

Почалось переселення... Більшість чехів, котрі покидали рідні місця і вирушали в цей незвіданий і таємничий край, походили з чеського краю Слани. Першопроходці-смільчакі почали поселятись до так званої «Вовчої долини» і засновувати нове поселення, яке стало називатись – Новини. Ішов 1869 рік, який офіційно вважається роком заснування села Новини Чеські.

ПЕРШІ ПОСЕЛЕНЦІ І ЗАСНОВНИКИ С.НОВИНИ**ЧЕСЬКІ (ВИХОДЦІ З ОКРУГУ СЛАНИ, ЧЕХІЯ, 1869 РІК)**

Матей Андел, Іржі Брабець, Йозеф Дрвота, Йозеф Горт, Франтішек Горт, Вацлав Грушка, Ян Кварда, Антоній Кунц, Франтішек Лешак, Антоній Лешак, Богуміл Лешак, Ян Лібовіцьки, Франтішек Лінгарт, Антоній Міллер, Ян Мангал, Франтішек Міцка, Франтішек Міллер, Целестін Міллер, Антонін Міллер, Вацлав Новак, Франтішек Новак, Антоній Ніч, Ян Синек, Анна Сухопарова, Франтішек Шафар, Франтішек Шавел, Матей Шримак, Вацлав Шмідт, Ян Швиглик, Йозеф Твок, Войтех Ванечек, Матей Вашек, Ян Вітек, Антонін Ветровець, Франтішек Весели, Ян Вокач, Франтішек Валер, Вацлав Ждярьски.

ПЕРЕСЕЛИЛИСЬ ПІЗНІШЕ

Франтішек Патера, Вавржін Шавел, Войтех Шавел, Ян Тіхи, Франтішек Заграднік, Вацлав Марік, Йоган Марік.

Друкований орган громадського об'єднання Союз чехів з Волині «Вірний охоронець», що виходив з 1946-го по 1952-й рік у м.Жатці (Чехія), публікував Опис чеських поселень на Волині. Зокрема в одному з них, за 9 червня 1950 року, поіменно перераховано перших поселенців і засновників с.Новини. Їх було 38 родин. Дещо пізніше до них приєдналися ще 7 родин.

ДАЛІ БУДЕ...